

Iz hrvatske medicinske prošlosti From Croatian medical history

DR. ALEKSANDAR DORŠNER – PRVI BOLNIČKI OTORINOLARINOLOG U SPLITU I DALMACIJI

DR ALEKSANDAR DORŠNER
– THE FIRST HOSPITAL OTORHINOLARYNGOLOGIST IN SPLIT AND DALMATIA

PETAR IVANIŠEVIĆ, NIKOLA KOLJA POLJAK, DRAŠKO CIKOJEVIĆ,
KATARINA DORŠNER, MILAN IVANIŠEVIĆ*

Deskriptori: Otorinolarinologija – povijest; Liječnici – povijest; Povijest 20. stoljeća; Hrvatska

Sažetak. Dr. Aleksandar Doršner (Trebinje, 1892. – Lima, Peru, 1967.) bio je prvi bolnički otorinolarinolog u Splitu i Dalmaciji. Medicinski fakultet završio je 1919. godine u Pragu, a specijalizaciju iz otorinolarinologije u Grazu i Beču. U splitskoj bolnici vodio je i organizirao otorinolarinološku službu od 1923. do 1934. godine, ali radio je i privatno. Povremeno je ordinirao i izvan Splita u Dalmatinskoj zagori, Šibeniku, Zadru i Dubrovniku. Najčešće je operirao tonzilitise, gnojne upale uha s mastoiditisom, polipe nosa, devijacije nosnog septuma, empijeme maksilarnih sinusa, traume. Od 1928. godine postaje članom Otorinolarinološke sekcije Zbora liječnika Hrvatske. Sudjelovao je u radu 1. Kongresa otorinolarinologije bivše Jugoslavije 1931. godine održanog u Zagrebu. Od 1928. godine član je Oto-neuro-oftalmološkog društva. Od 1933. do 1937. godine obnašao je dužnost potpredsjednika Upravnog odbora Slobodne organizacije liječnika Dalmacije u Splitu. Godine 1938. napustio je Split i otišao živjeti rodbini u Limu (Peru), gdje je i umro 1967. godine. Bio je erudit. Živio je za svoju profesiju koju je obožavao. Spada u skupinu najzaslužnijih splitskih liječnika u prošlosti s kojim je započela Otorinolarinološka služba u splitskoj bolnici.

Descriptors: Otorhinolaryngology – history; Physicians – history; History, 20th century; Croatia

Summary. Dr Aleksandar Doršner (Trebinje, 1892 – Lima, 1967) was the first hospital otorhinolaryngologist in Split and Dalmatia. He graduated from the Faculty of Medicine in Prague in 1919, and specialized otorhinolaryngology in Graz and Vienna. He led and organized otorhinolaryngological service in Split Hospital from 1923 to 1934, and he also had a private practice. Temporarily he also worked outside Split in Dalmatian hinterland and in Šibenik, Zadar and Dubrovnik. Most frequently he performed the following otorhinolaryngological operations: tonsillectomies and adenoidectomies and operations of purulent middle ear inflammations with mastoiditis, nasal polyps, deviated nasal septum, maxillary sinus empyema and otorhinolaryngological trauma. In 1928 he became a member of Otorhinolaryngological section of Croatian Medical Chamber. He participated in the work of the first otorhinolaryngological congress of the former Yugoslavia in 1931, taken place in Zagreb. From 1928 he was a member of Oto-Neuro-Ophthalmological Society. From 1933 to 1937 he was a vice-president of the main board of Free Organization of Dalmatian Physicians in Split. In 1938 he left Split permanently and continued living with his family in Lima (Peru) where he died in 1967. He was an erudite. He lived for his profession which he liked very much and dedicated his life to. He is one of the most meritorious doctors in Split medical history, whom otorhinolaryngology service in Split Hospital started with.

Liječ Vjesn 2015;137:246–250

Moderna znanstvena otorinolarinologija započeta je u drugoj polovici 19. stoljeća uvođenjem i usavršavanjem endoskopskih metoda, tj. izumom instrumenata za pregled, dijagnostiku i terapiju bolesti uha, grla i nosa.¹

Otorinolarinologija se u to vrijeme razvijala u dvije odvojene struke: laringologiju i otologiju.

Prve univerzitetske klinike za laringologiju i otologiju formiraju se u Beču 70-ih godina 19. stoljeća, laringološka pod vodstvom Leopolda Schröttera (1837. – 1908.)² te otološka pod vodstvom Adama Politzera (1833. – 1920.) i Josefa Grubera (1827. – 1900.)³

Prvi educirani laringolog u Hrvatskoj bio je dr. Gjuro Catti (1849. – 1923.). Od 1874. godine bio je asistent profesora L. Schröttera u Beču, a zatim je od 1879. godine radio u Rijeci kao šef Interne klinike, ali se ujedno nastavio baviti i laringologijom.^{4,5}

Spajanjem pojedinih sastavnica otorinolarinologije početkom 20. stoljeća osnivaju se jedinstvene ORL klinike.

U Zagrebu se ORL struka počela bolnički razvijati 1894. godine pod vodstvom prof. dr. Dragutina Mašeka (1866. – 1956.), dok je prva samostalna ORL klinika u Hrvatskoj počela raditi 1921. godine, također pod njegovim vodstvom.^{6,7}

U Splitu i Dalmaciji prvi privatni otorinolarinolog bio je dr. Nikola Fertilio (1861. – 1928.), koji je dolazio iz Trsta od 1904. do 1914. godine.^{8,9}

* **Klinika za bolesti uha, nosa i grla s kirurgijom glave i vrata, Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu, KBC Split** (Petar Ivanišević, dr. med.; prim. doc. dr. sc. Nikola Kolja Poljak, dr. med.; doc. dr. sc. Draško Cikojević, dr. med.), **Odjel za otorinolarinologiju, Opća bolnica Dubrovnik** (Katarina Doršner, dr. med.), **Klinika za očne bolesti, Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu, KBC Split** (prof. dr. sc. Milan Ivanišević, dr. med.)

Adresa za dopisivanje: Dr. P. Ivanišević, Klinika za bolesti uha, nosa i grla s kirurgijom glave i vrata, Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu, KBC Split, Spinčićeva 1, 21 000 Split, e-mail: pivanisevic@kbsplit.hr

Primljeno 2. veljače 2015., prihvaćeno 20. srpnja 2015.

Slika 4. Klaićeva poljana br. 3 u Splitu s natpisom i radnim vremenom privatne prakse dr. A. Doršnera

Figure 4. Klaić's poljana no. 3 in Split with signboard and working hours of Dr A. Doršner's private practice

epiteliomi donje usne, povećani limfni čvorovi na vratu te karcinomi vrata, perforacija bubnjića, devijacija nosnog septuma, epitelom uške, epulis maksile.¹⁹

Prvu operaciju u splitskoj bolnici dr. Doršner obavio je 18. 6. 1923.; dijagnoza 9-godišnje pacijentice iz Milne bila je otitis media, mastoiditis suppurativa dextri, a izvedena operacija: trepanatio processus mastoidei, operatio radicalis. Asistenti su mu bili dr. Eduard Bulat i dr. Ante Starčević, dok je sestra davala kloroformsku narkozu (slika 3.). Prvu operaciju krajnika u bolnici načinio je 27. 6. 1923. kod četverogodišnje pacijentice iz Splita (Dg: hypertrophia tonsillarum, op.: tonsillectomia). Asistent mu je bio dr. Eduard Bulat, a sestra je davala kloroformsku narkozu.²⁰

Radio je tonzilektomije, adenotomije kod kroničnih tonzilitisa s adenoidnim vegetacijama, antrotomije, trepanacije mastoidnog procesusa katkad s evakuacijom sigmoidnog sinusa kod gnojne upale srednjeg uha s mastoiditisom, resekcije septuma kod devijacije nosnog septuma, ekstrakcije polipa kod polipoze nosa, empijeme maksilarnih sinusa po Luc-Caldwellu, ekscizije epulisa maksile, frakture nosa i maksile. Najčešće su se takve operacije radile i u ORL klinici u Zagrebu u to vrijeme.

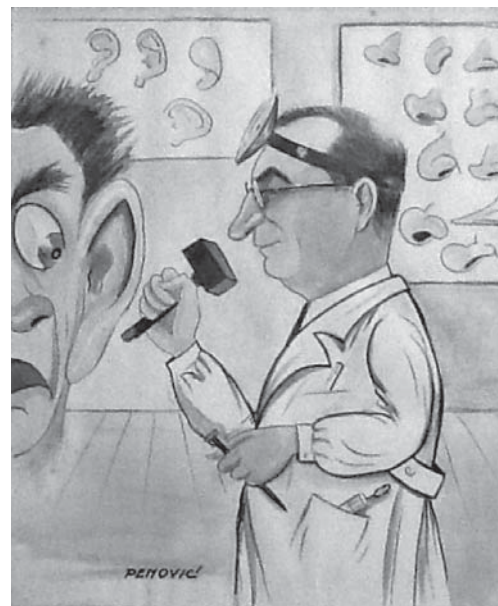
Godine 1929. obavio je 37 operacija (3,7% od ukupno 1005), uglavnom kronične tonzilitise (enucleatio tonsillarum chron., adenotomia), gnojne mastoiditise (trepanatio radicalis processus mastoidei), polipoze nosa (extirpatio polyporum, evacuatio sinus ethmoidalis), devijacije septuma nasi (resectio septi nasi submucosa, discissio septi, tamponade). 25 bolesnika bilo je iz današnje Županije splitsko-dalmatinske, od toga 6 iz Splita, 4 bolesnika bila su iz drugih mjesta u Hrvatskoj, a 2 izvan Hrvatske (Budva, Tuzla). Najčešće je operacije radio sam, a katkad uz asistenciju dr. Slovinića, Cambja, Račića. Uglavnom je anestezija bila lokalna (kokain, novokain), a kod mladih osoba i težih operacija radila se opća anestezija (eterska, kloroformska).²¹

Godine 1934. obavljeno je 115 operacija, od toga je dr. Doršner izveo 62, a 53 dr. Jerković, novopridošli ORL specijalist.^{22,23}

Slika 5. Dr. A. Doršner s dr. Andrijom Spiletkom na putu kroz Dalmatinsku zagoru, 5. 5. 1938.

Figure 5. Dr A. Doršner with dr Andrija Spiletak on the trip through Dalmatian hinterland, 5th May 1938

Slika 6. Crtež dr. A. Doršnera u njegovoj ordinaciji, kojeg je nacrtao splitski karikaturist Ljubomir Penović

Figure 6. The sketch of Dr A. Doršner in his ordination painted by Lubomir Penović the eminent caricaturist from Split

Posljednju operaciju u splitskoj bolnici dr. Doršner izveo je 3. 6. 1938., i to adenotomiju dječaku od 14 godina s adenoidnim vegetacijama. Te su godine izvedene ukupno samo 3 operacije.²⁴

Osim rada u bolnici obavljao je i privatnu praksu u Klaićevoj poljani broj 3/1 u Splitu od 10 do 12 i od 16 do 18 sati (slika 4.).^{25,26}

Prema podatcima iz dnevnih novina, redovito je ordinirao u Sinjskoj ulici broj 3 od 1931. do 1936.^{27,28}

Uz rad u bolnici i privatnoj praksi odlazio je u Šibenik i Zadar te je obilazio i liječio siromašno stanovništvo Dalmatinske zagore (slika 5.).²⁹

Slika 7. Sudionici 1. Kongresa ORL bivše Jugoslavije 1931. godine: dr. A. Doršner drugi u prvom redu s lijeva, a do njega, drugi u drugom redu prof. dr. A. Šerčer, četvrti u prvom redu s lijeva prof. dr. D. Mašek

Figure 7. Attendees of the first ENT congress of the former Yugoslavia in 1931: Dr A. Doršner, the second in the first line from the left, next to him, the second in the second line Prof A. Šerčer, the fourth in the first line from the left Prof D. Mašek

Slika 8. Dr. A. Doršner na proslavi s obitelji u Limi, 3. u prvom redu od desna prema lijevo s naočalama

Figure 8. Dr A. Doršner at the family celebration in Lima, 3rd in the first line from the right to the left, with glasses

Često je odlazio u Dubrovnik svojoj rodbini i ondje izvodio operacije krajnika.

Bio je veliki prijatelj s poznatim hrvatskim arheologom don Franom Bulićem (1846. – 1934.), profesorom dr. Antunom Šerčerom (1896. – 1968.), velikanom hrvatske otorinolaringologije, Ljubomirom Penovićem (1900. – 1943.), nadarenim splitskim karikaturistom, komentatorom Splita svojega vremena (slika 6.) i gospodinom Ivanom Kelovićem, upraviteljem Croatia osiguranja te brojnim uglednicima iz tadašnjega splitskog života. Don Frane Bulić, kojeg je dr. Doršner liječio, poklonio mu je knjigu »Stopama hrvatskih narodnih vladara« s posvetom: »Štovanom Gospodinu Dr. Aleksandru Doršneru Specijalisti za bolesti uha, nosa, grla šalje na dar ovu knjižicu Don Frane Bulić željom da mu on osnaži uho da može bolje prislušivati što mu ispod zemlje govore hrvatski spomenici; da mu popravi nos, da može bolje njušiti gdje još ispod zemlje leže hrvatski spomenici; da ojača grlo da može bolje, grlatije slaviti hrvatske narodne vladare.«

Od 1928. godine postaje članom ORL sekcije Zbora liječnika Hrvatske.

Sudjelovao je u radu 1. Kongresa ORL bivše Jugoslavije 25. – 26. rujna 1931. održanog u Zagrebu (slika 7.).³⁰

Od 1928. godine član je Oto-neuro-oftalmološkog društva.

Od 1933. do 1937. godine obnašao je dužnost potpredsjednika Upravnog odbora Slobodne organizacije liječnika Dalmacije u Splitu.^{31–33}

Nakon jednoga nesretnog slučaja kada mu umire pacijent nakon tonzilektomije, ne njegovom krivnjom, kao savjestan liječnik bio je jako pogođen te napušta Split 1938. godine.^{16,34} U dnevnom listu Novo doba u rujnu 1938. ostavio je oglas da je otputovao te da će povratak javiti ovim putem.³⁵ Najprije odlazi u Kanadu i SAD, a zatim uoči Drugoga svjetskog rata odlazi u Peru u Limu mnogobrojnoj rodbini (slika 8.). Tu se nastavio baviti ponajprije svojim hobijima (povijest, arheologija, skupljanje minerala, uzgajanje kaktusa) te samo humanitarno kao liječnik siromašnog stanovništva i članova svoje obitelji Doršner i Galjuf, koja je bila povezana rodbinskim vezama s obitelji Doršner. Nije se ženio niti je imao djece. Živio je za svoju profesiju koju je obožavao.¹⁵ Godine 1945. i 1946. bio je generalni sekretar Slavjanskoga dobrotvornog društva u Limi (La Sociedad Slava de Beneficiencia, de Lima).

Umire u Limi (Peru) 1967., gdje je i pokopan.

Od 1923. do 1932. bio je jedini otorinolaringolog u Splitu, a u Dalmaciji do 1927. kada se u Dubrovniku osniva ORL odjel pod vodstvom dr. Edgarda Wolffa.¹²

Njegov rad nastavlja dr. Niko Jerković (Acebal, Argentina, 1903. – Zagreb, 1951.), koji se zapošljava u splitskoj bolnici 1. 10. 1932. Prvu operaciju u splitskoj bolnici izvršio je 26. 6. 1933. (ekstrakcija stranog tijela iz jednjaka), a prvu ORL operaciju 3. 8. 1933. (Dg.: mastoiditis dextri supp., op.: trepanatio processus mastoidei).²² Postao je voditelj otorinolaringološke službe 1934., tj. vodio je ORL bolesnike i naslijedio dr. Doršnera u staroj bolnici Grad, a ORL odjel

formirao je 1946. godine. Dr. Doršner još je povremeno operirao u splitskoj bolnici do odlaska u Ameriku 1938. godine.

Dr. Aleksandar Doršner spada u skupinu najzaslužnijih splitskih liječnika u prošlosti s kojim je započela Otorinolaringološka služba u splitskoj bolnici.

LITERATURA

1. *Glesinger L.* Povijest medicine. Zagreb: Školska knjiga; 1978, str. 255–6.
2. *Tragl KH.* Chronik der Wiener Krankenanstalten. Wien: Böhlau; 2007, str. 76.
3. *Skopec M, Majer EH.* Geschichte der Oto-Rhino-Laryngologie in Österreich/History of Oto-Rhino-Laryngology in Austria. Wien: Christian Brandstätter; 1998, str. 20.
4. *Škrobonja A, Manestar D.* Dr. Catti. Slike iz života jednog riječkog liječnika/Quadri di vita di un medico fiumano/Bilder aus dem Leben eines Fiumaner Arztes. Rijeka-Fiume: EDIT; 1999, str. 24.
5. *Krajina Z.* A history of development of otorhinolaryngology in Croatia. Acta Med Croat 1994;48(2):53–8.
6. *Šerčer A.* Otorinolaringologija. Propedeutika, sv. 1. Zagreb: JLZ; 1966, str. 28.
7. *Mladina R.* Otorhinolaryngology (ORL) in Croatia between 1880 and 1920. J Laryngol Otol 2005;119 (Suppl No. 30):24–5.
8. Jedinstvo 1904. Aug 2; 3 (col. 5).
9. Narodni list 1914. Jun 17; 2 (col. 5).
10. Upisnik bolesnika 1/7 1918–30/6 1919, DAS 264 Civilna bolnica u Splitu, OBS 2.
11. Knjiga operacija 1921, DAS, OBS 55.
12. *Marinović I.* Liječnici dubrovačke bolnice od 1840. do 1940. Zagreb: Medicinska naklada; 2006, str. 107–11.
13. *Živković N.* Služba za bolesti uha, nosa i grla. U: Merlak I. 100 godina šibenske bolnice. Medicinski centar Šibenik; 1983, str. 103–6.
14. *Matulić Z.* Služba za bolesti uha, grla i nosa i kirurgiju lica, vrata i čeljusti. U: Dujella J. Stota obljetnica pokrajinske bolnice u Zadru 1887–1987. Medicinski centar Zadar; 1987, str. 41–3.
15. *Doršner K.* Priopćenje. Dubrovnik, 2014.
16. *Glunčić I, Ružić J.* Dr. Aleksandar Doršner i dr. Niko Jerković, prvi splitski specijalisti otorinolaringolozi. U: Kraljević Lj. Zaslužni splitski liječnici u prošlosti od 1946. do 1975. godine. Split: Hrvatski liječnički zbor Split; 1999, str. 129–33.
17. *Uglešić B.* 190 godina splitske bolnice. Split; 1984, str. 112–4.
18. *Kečkemet D.* Stara splitska bolnica 1794. – 1964. Split; 1964, str. 36.
19. Upisnik bolesnika god. 1923, DAS, OBS 7.
20. Knjiga operacija 1923, DAS, OBS 55.
21. Knjiga operacija bolnice Split, 1928–1929, DAS, OBS 56.
22. Knjiga operacija 1933. do 1934, DAS, OBS 58.
23. Knjiga operacija 1934. do 1936, DAS, OBS 59.
24. Knjiga operacija, Državna bolnica u Splitu, 1938, DAS, OBS 61.
25. Novo doba 1924. Jan 9; 6 (col. 1).
26. Splitski almanah i adresar za godinu 1925. Split: Općinski statističko-anagrafski ured; 1925, str. 165.
27. Novo doba 1931. Nov 23; 6 (col. 1).
28. Jadranski dnevnik 1936. Oct 8; 6 (col. 1).
29. Narodna straža 1923. Aug 11; 3 (col. 2).
30. *Poljak Ž.* Građa za povijest otorinolaringologije u Hrvatskoj. Zagreb: Klinika za otorinolaringologiju i cervikofacijalnu kirurgiju Medicinskog fakulteta; 1981, str. 109–14.
31. Jadranski dnevnik 1934. Dec 1; 6 (col. 4).
32. *Šimunković M.* Povijest Slobodne organizacije liječnika Dalmacije. Liječ Vjesn 1957;79:446–57.
33. *Martinović Kaliterna D.* Hrvatski liječnički zbor – Podružnica Split. Liječ Vjesn 2014; 136:389–91.
34. *Škarić J.* Uspomene jednog liječnika. Split: Slobodna Dalmacija; 1965, str. 160.
35. Novo doba 1938. Sep 16; 6 (col. 3).